

KONKURS PRZEDMIOTOWY

JĘZYK POLSKI

POZIOM ROZSZERZONY • LICEUM I TECHNIKUM

SESJA JESIENNA 2026

Zakres obowiązujący przy konstrukcji arkuszy konkursowych

25

pytań A–D

PR

zakres rozszerzony

LO/T

osobne kategorie klasowe

Zasady wspólne

- Zakres rozszerzony obejmuje pełny zakres podstawowy właściwy dla danej kategorii oraz wskazane poniżej wymagania dodatkowe. Nie należy traktować PR jako odrębnej, równoległej listy treści.
- Zakres jest kumulatywny: od klasy 2 wymagana może być wiedza z całego poprzedniego roku nauki na poziomie rozszerzonym, także z lektur PR omawianych po jesiennej edycji poprzedniej klasy.
- Jesienna granica materiału bieżącego została celowo ustawiona konserwatywnie. Znajomość całej lektury jest wymagana wyłącznie wtedy, gdy dokument wprost wskazuje ją jako lekturę obowiązującą w danej kategorii.
- Na poziomie rozszerzonym większa trudność wynika przede wszystkim z interpretacji porównawczej, intertekstualności, kontekstów filozoficznych i kulturowych, rozpoznawania konwencji oraz bardziej samodzielnego wnioskowania.

Stałe kompetencje poziomu rozszerzonego

- warstwa semantyczna i semiotyczna tekstu; tradycja literacka i kulturowa; archetyp, aluzja literacka, mitologizacja i demitologizacja;
- konwencje: realistyczna, naturalistyczna, symboliczna, fantastyczna, groteskowa, oniryczna i nadrealistyczna – adekwatnie do poznanego materiału;
- elipsa, aliteracja, kontaminacja, synestezja, inwersja, gradacja – rozpoznawanie i określanie funkcji;
- esej i tekst naukowy jako źródła interpretacji; porównywanie tekstów kultury oraz wykorzystywanie kontekstów;
- presupozycja, językowy obraz świata, styl indywidualny i typowy, funkcje fatyczna i magiczna; indukcja i dedukcja, demagogia, ironia, sarkazm;
- rozpoznawanie zasad eseju, interpretacji porównawczej, reportażu i felietonu – arkusz nie wymaga tworzenia długiej pracy pisemnej.

Benchmark konkurencji: Olympus i CES wykorzystano pomocniczo do kontroli tempa epok, ale ich konkursy dla szkół średnich obejmują zakres podstawowy. Zakres PR Synapsy oparto przede wszystkim na obowiązującej podstawie rozszerzonej i aktualnych układach materiału.

LO 1

LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE –
KLASA 1

Starożytność • rozszerzenie interpretacyjne

1. Zakres kumulatywny

- pełny jesienny zakres poziomu podstawowego klasy 1: antyk grecko-rzymski, podstawowe motywy biblijne oraz wskazane umiejętności językowe;
- wiadomości i umiejętności polonistyczne ze szkoły podstawowej.

2. Antyk – treści dodatkowe PR

- Homer, Odyseja – wybrane fragmenty: wzorzec wędrowni, próby bohatera, motyw domu i powrotu; tekst potrzebny do zadania może zostać zamieszczony w arkuszu;
- mimesis, decorum, hamartia, hybris i archetyp – w zakresie potrzebnym do interpretacji tekstu antycznego;
- porównywanie sposobów kreacji bohatera i losu w micie, eposie oraz tragedii; rozpoznawanie przekształceń motywów antycznych we współczesnym tekście kultury.

3. Interpretacja na poziomie rozszerzonym

- odczytywanie tekstu na poziomie dosłownym, symbolicznym i semiotycznym; rozpoznawanie archetypu i aluzji;
- wykorzystywanie podstawowego kontekstu filozoficznego i artystycznego antyku w interpretacji;
- analiza krótkiego eseju lub tekstu naukowego odnoszącego się do antyku oraz zestawianie go z tekstem literackim.

Granica zakresu

- bez pełnej znajomości Trenów Jana Kochanowskiego i Hamleta Williama Szekspira – są to lektury PR realizowane później w klasie 1;
- bez Boskiej Komedii Dantego jako bieżącego materiału jesiennego;
- bez średniowiecza, renesansu, baroku i oświecenia jako nowego materiału klasy 1.

LO 2

LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE –
KLASA 2

Romantyzm • rozszerzenie kumulatywne

1. Zakres kumulacyjny

- pełny materiał klasy 1 na poziomie podstawowym i rozszerzonym;
- z lektur PR zrealizowanych w całym poprzednim roku mogą być sprawdzane: Odyseja (fragmenty), Boska Komedia (fragmenty), Treny Jana Kochanowskiego jako cykl oraz Hamlet Williama Szekspira.

2. Romantyzm – treści dodatkowe PR

- wybrane utwory poetyckie romantycznej literatury europejskiej – tekst zostanie podany, jeżeli jego znajomość nie wynika z materiału obowiązkowego;
- pogłębione rozpoznawanie romantycznych konwencji, synkretyzmu, symboliki i kreacji bohatera; porównywanie polskiego romantyzmu z europejskim;
- aluzja literacka, tradycja, archetyp i mitologizacja jako narzędzia interpretacji tekstów romantycznych.

3. Praca z tekstem i argumentacją

- interpretacja porównawcza dwóch krótkich tekstów lub fragmentów; wskazywanie podobieństw i różnic w sposobie ujęcia problemu;
- odczytywanie tekstu filozoficznego lub krytycznoliterackiego jako kontekstu;
- rozpoznawanie indukcyjnego i dedukcyjnego toku rozumowania oraz funkcji ironii.

Granica zakresu

- pełna znajomość Kordiana Juliusza Słowackiego nie jest wymagana w jesiennej edycji klasy 2; jeżeli zadanie wykorzysta utwór, niezbędny fragment zostanie zamieszczony;
- bez pozytywizmu jako bieżącego materiału klasy 2;
- bez realistycznej lub naturalistycznej powieści europejskiej jako nowej lektury jesiennej.

LO 3

LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE –
KLASA 3

Młoda Polska • konwencje i intertekstualność

1. Zakres kumulatywny

- pełny materiał klas 1–2 na poziomie podstawowym i rozszerzonym;
- z rozszerzenia mogą być sprawdzane m.in.: Kordian Juliusza Słowackiego; wybrane romantyczne utwory europejskie; Fortepian Szopena Cypriana Norwida; jedna z obowiązkowych powieści realistycznych lub naturalistycznych wskazanych w podstawie (Balzac / Dickens / Gogol / Flaubert).

2. Młoda Polska – rozszerzenie interpretacyjne

- symbolizm, impresjonizm, ekspresjonizm i naturalizm – rozpoznawanie przenikania konwencji i określanie ich funkcji;
- synestezja, aliteracja, elipsa, inwersja i gradacja w analizie poezji modernistycznej;
- Wesele – pogłębione odczytanie symboliki, mitologizacji i demitologizacji wspólnoty, związków dramatu z tradycją romantyczną oraz idei syntezy sztuk;
- porównywanie odmiennych interpretacji tego samego motywu, symbolu lub postawy.

3. Teksty kultury i styl

- rozpoznawanie cech stylu indywidualnego autora oraz stylu typowego dla epoki i prądu;
- wykorzystywanie dzieła sztuki, tekstu filozoficznego lub eseju jako kontekstu interpretacyjnego;
- rozpoznawanie parafrazy, parodii i trawestacji w krótkim materiale porównawczym.

Granica zakresu

- bez Mistrza i Małgorzaty Michaiła Bułhakowa, Szewców Stanisława Ignacego Witkiewicza, Procesu Franza Kafki i opowiadań Brunona Schulza jako bieżącego materiału jesiennego – należą do późniejszej części klasy 3;
- bez literatury dwudziestolecia międzywojennego i wojny jako nowego materiału klasy 3.

LO 4**LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE –
KLASA 4**

Literatura po 1945 r. • poziom rozszerzony

1. Zakres kumulatywny

- pełny materiał klas 1–3 na poziomie podstawowym i rozszerzonym;
- z rozszerzenia z poprzednich lat mogą być sprawdzane w szczególności: Mistrz i Małgorzata Michaiła Bułhakowa, Szewcy Stanisława Ignacego Witkiewicza, Proces Franza Kafki (fragmenty) oraz wybrane opowiadania Brunona Schulza.

2. Powojenność – pogłębione konteksty

- egzystencjalizm, absurd, totalitaryzm, kryzys języka i wartości – jako konteksty interpretacyjne tekstów powojennych;
- groteska, parabola, dystopia, symbol, alegoria i intertekstualność – rozpoznawanie oraz określanie funkcji;
- zestawianie Dżumy i Roku 1984 z tekstem filozoficznym, eseistycznym, publicystycznym albo współczesnym tekstem kultury.

3. Kompetencje PR w materiale współczesnym

- językowy obraz świata, presupozycja, tabu językowe, styl indywidualny oraz język jako narzędzie wartościowania;
- analiza eseju: sens, konstrukcja wyводу i cechy stylu; rozpoznawanie argumentacji demagogicznej;
- interpretacja porównawcza i rozpoznawanie nawiązań do tradycji antycznej, biblijnej i romantycznej.

Granica zakresu

- pełna znajomość Małej Apokalipsy Tadeusza Konwickiego i Antygony w Nowym Jorku Janusza Głowackiego nie jest wymagana w jesiennej edycji; utwory mogą zostać wykorzystane tylko przez fragment zamieszczony w arkuszu;
- bez obowiązku znajomości całego późniejszego materiału literatury współczesnej i XXI wieku;
- arkusz nie wymaga napisania eseju ani pełnej interpretacji porównawczej – sprawdza rozpoznawanie i stosowanie tych kompetencji w zadaniach zamkniętych.

T 1**TECHNIKUM – KLASA 1**

Starożytność • rozszerzenie interpretacyjne

1. Zakres kumulatywny

- pełny jesienny zakres podstawowy technikum klasy 1 oraz wiadomości ze szkoły podstawowej.

2. Antyk – treści dodatkowe PR

- Homer, Odyseja – wybrane fragmenty; wędrówka, próba, powrót i archetyp bohatera;
- mimesis, decorum, hamartia, hybris, archetyp i aluzja – w zakresie potrzebnym do pracy z tekstem;
- porównywanie mitu, eposu i tragedii oraz rozpoznawanie antycznych wzorców w tekstach kultury.

3. Interpretacja rozszerzona

- warstwa semantyczna i semiotyczna; wykorzystanie kontekstu filozoficznego i artystycznego;
- analiza krótkiego eseju lub tekstu naukowego i zestawienie go z tekstem literackim.

Granica zakresu

- bez pełnej znajomości Trenów, Hamleta i Boskiej Komedii jako bieżącego materiału jesiennego;
- bez średniowiecza i renesansu jako nowego materiału jesiennego.

T 2**TECHNIKUM – KLASA 2**

Barok • PR na bazie pełnej klasy 1

1. Zakres kumulatywny

- pełny materiał klasy 1 technikum na poziomie podstawowym i rozszerzonym;
- z rozszerzenia zrealizowanego w poprzednim roku mogą być sprawdzane: Odyseja (fragmenty), Boska Komedia (fragmenty), Treny Jana Kochanowskiego jako cykl oraz Hamlet Williama Szekspira.

2. Barok – interpretacja rozszerzona

- koncept, paradoks, antynomia, vanitas i metafizyczność – pogłębiona analiza funkcji w tekście;
- rozpoznawanie stylu typowego dla epoki i indywidualnego stylu autora; porównywanie tekstu barokowego z innym tekstem kultury;
- tradycja, archetyp, aluzja i kontekst filozoficzny jako narzędzia interpretacji.

3. Język i retoryka PR

- presupozycja i znaczenie implikowane; język jako narzędzie wartościowania;
- indukcja i dedukcja; rozpoznawanie ironii, sarkazmu i elementów demagogii;
- esej jako forma wypowiedzi – rozpoznawanie konstrukcji i sposobu prowadzenia wywodu.

Granica zakresu

- bez romantyzmu jako bieżącego materiału klasy 2;
- bez nowych lektur rozszerzonych przypisanych romantyzmowi i pozytywizmowi.

1. Zakres kumulatywny

- pełny materiał klas 1–2 technikum na poziomie podstawowym i rozszerzonym.

2. Romantyzm – treści dodatkowe PR

- wybrane utwory romantycznej literatury europejskiej – materiał tekstowy zostanie podany, jeśli nie wynika z obowiązującej lektury;
- pogłębione rozpoznawanie romantycznego synkretyzmu, symboliki, konwencji fantastycznej i kreacji bohatera;
- tradycja, archetyp, aluzja, mitologizacja i demitologizacja w interpretacji tekstu romantycznego.

3. Interpretacja i argumentacja

- porównywanie dwóch sposobów ujęcia tego samego motywu lub problemu;
- wykorzystanie tekstu filozoficznego, eseistycznego lub krytycznego jako kontekstu;
- rozpoznawanie stylu indywidualnego i typowego oraz funkcji ironii.

Granica zakresu

- pełna znajomość Kordiana nie jest wymagana w jesiennej edycji klasy 3 technikum; jeśli utwór zostanie wykorzystany, odpowiedni fragment znajdzie się w arkuszu;
- bez pozytywizmu jako bieżącego materiału jesiennego.

T 4**TECHNIKUM – KLASA 4**

Młoda Polska • poziom rozszerzony

1. Zakres kumulatywny

- pełny materiał klas 1–3 technikum na poziomie podstawowym i rozszerzonym;
- z materiału rozszerzonego z poprzednich etapów mogą być sprawdzane m.in. Kordian, wybrane romantyczne utwory europejskie, Fortepian Szopena oraz jedna z obowiązkowych powieści realistycznych lub naturalistycznych wskazanych w podstawie.

2. Młoda Polska – rozszerzenie interpretacyjne

- symbolizm, impresjonizm, ekspresjonizm i naturalizm – przenikanie konwencji i ich funkcje;
- synestezja, aliteracja, elipsa, inwersja i gradacja w interpretacji poezji;
- Wesele – symbolika, mitologizacja i demitologizacja, tradycja romantyczna, synteza sztuk i diagnoza wspólnoty.

3. Teksty kultury i styl

- styl indywidualny i styl typowy dla epoki; porównywanie dzieła literackiego z dziełem sztuki lub tekstem filozoficznym;
- parafraza, parodia i trawestacja; rozpoznawanie intertekstualnych przekształceń wzorca.

Granica zakresu

- bez Mistrza i Małgorzaty, Szewców, Procesu i opowiadań Brunona Schulza jako bieżącego materiału jesiennego klasy 4;
- bez dwudziestolecia międzywojennego i literatury wojny jako nowego materiału jesiennego.

1. Zakres kumulatywny

- pełny materiał klas 1–4 technikum na poziomie podstawowym i rozszerzonym;
- z rozszerzenia z poprzednich lat mogą być sprawdzane: Mistrz i Małgorzata Michaiła Bułhakowa, Szewcy Stanisława Ignacego Witkiewicza, Proces Franza Kafki (fragmenty) oraz wybrane opowiadania Brunona Schulza.

2. Powojenność – pogłębione konteksty

- egzystencjalizm, absurd, totalitaryzm, kryzys języka i wartości; parabola, dystopia i groteska;
- intertekstualność i dialog z tradycją – w szczególności z antykiem, Biblią i romantyzmem;
- zestawianie Dżumy i Roku 1984 z tekstem filozoficznym, eseistycznym, publicystycznym lub innym tekstem kultury.

3. Kompetencje rozszerzone

- językowy obraz świata, presupozycja, tabu językowe, styl indywidualny i język wartościujący;
- analiza konstrukcji eseju, rozpoznawanie demagogii oraz indukcyjnego i dedukcyjnego toku argumentacji;
- interpretacja porównawcza krótkich tekstów i rozpoznawanie nawiązań kulturowych.

Granica zakresu

- pełna znajomość Małej Apokalipsy i Antygony w Nowym Jorku nie jest wymagana w jesiennej edycji klasy 5 technikum; odpowiedni fragment zostanie podany, jeśli zadanie wykorzysta te utwory;
- bez obowiązku znajomości całego późniejszego materiału literatury współczesnej i XXI wieku;
- arkusz pozostaje testem 25 pytań A–D – nie wymaga napisania eseju, reportażu, felietonu ani interpretacji porównawczej w formie długiej wypowiedzi.

Podstawa opracowania: obowiązująca w roku szkolnym 2026/2027 podstawa programowa języka polskiego dla liceum i technikum – zakres podstawowy i rozszerzony; ramowe plany nauczania; aktualne układy materiału w seriach podręcznikowych. Zakresy Olimpusa i CES wykorzystano wyłącznie jako benchmark tempa zakresu podstawowego.